НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права

Кафедра менеджменту і логістики

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор із науково-педагогічної роботи
_____ Богдан КОРОБКО
«28» _____ 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ»

(назва навчальної дисципліни)

Підготовки — Магістр
(назва ступеня вищої освіти)

Освітньої програми — Фінанси, банківська справа та страхування
(назва освітньої програми)

Спеціальності — D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
(код і назва спеціальності)

Полтава
2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент» для здобувачів вищої освіти спеціальності D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок.
Складена відповідно до освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування» другого (магістерського) рівня вищої освіти 2026 року.

Розробник: Карпенко Ю. В., доцент кафедри менеджменту і логістики, к.е.н., доцент

Погоджено:

Гарант освітньої програми
«Фінанси, банківська справа та страхування» Л. А. Свистун

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри менеджменту і логістики

Протокол від 26 серпня 2026 року № 1

Завідувач кафедри менеджменту і логістики В. В. Гришко

26 серпня 2026 року

Схвалено навчально-методичною комісією Навчально-наукового інституту фінансів, економіки, управління та права
Протокол від 28 серпня 2026 року № 1

Голова навчально-методичної комісії Навчально-наукового інституту фінансів, економіки, управління та права Є. А. Карпенко

28 серпня 2026 року

© Карпенко Ю. В., 2026 рік
© Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2026 рік

1. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="3">Найменування показників</td><td rowspan="3">Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td colspan="2">Форма здобуття освіти</td></tr>
<tr><td>денна</td><td>заочна</td></tr>
<tr><td>Кількість кредитів – 4</td><td rowspan="2">Галузь знань
D Бізнес, адміністрування та право</td><td colspan="2" rowspan="2">вибіркова</td></tr>
<tr><td>Загальна кількість годин – 120</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Модулів – 1</td><td rowspan="5">Спеціальність
D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок</td><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>1-й</td><td>1-й</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Змістових модулів – 2</td><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td>2-й</td><td>2-й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td rowspan="11">Індивідуальне завдання – не передбачено планом</td><td rowspan="11">Ступінь вищої освіти
магістр</td><td>16 год.</td><td>6 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні</td></tr>
<tr><td>16 год</td><td>6 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лабораторні</td></tr>
<tr><td>0</td><td>0</td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>88 год.</td><td>108 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Індивідуальна робота:</td></tr>
<tr><td>0 год.</td><td>0 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид контролю: диференційований залік</td></tr>
</table>

Примітка.
Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми здобуття освіти – 32/88;

для заочної форми здобуття освіти – 12/108.

2. Мета навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів знань основних положень теорії і практики ризик-менеджменту в сфері фінансових взаємовідносин суб'єктів господарської діяльності.

Вивчення дисципліни «Ризик-менеджмент» дозволяє сформувати у майбутніх фахівців наступні компетентності:

ІК. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у професійній діяльності або у процесі навчання у сфері фінансів, банківської справи та страхування, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

Здатність застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації, необхідної для вирішення професійних і наукових завдань у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Здатність застосовувати теоретичні знання, практичні навички та інструментарій антикризового управління для оцінювання, забезпечення та підвищення рівня фінансової безпеки в умовах ризиків і загроз.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна «Ризик-менеджмент» » є вибірковою дисципліною Мейджору 1 «Забезпечення фінансової безпеки бізнесу» за спеціальністю D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок.

Передумовами вивчення дисципліни є попередньо опановані дисципліни другого (магістерського) рівня вищої освіти.

4. Очікувані результати навчання з дисципліни

Програмні результати вивчення дисципліни «Ризик-менеджмент» згідно освітньої програми:

Використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

Відшуковувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування й оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів.

Вміти застосовувати теоретичні знання, практичні навички та інструментарій антикризового управління для оцінювання, забезпечення та підвищення рівня фінансової безпеки в умовах ризиків і загроз.

5. Критерії оцінювання результатів навчання

Сума балів	Значення ЄКТС	Оцінка	Критерій оцінювання	Рівень компетентності
90-100	**A**	**Відмінно**	Здобувач демонструє повні й міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає робочій програмі дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях. Власні пропозиції Здобувача в оцінках і вирішенні практичних задач підвищує його вміння використовувати знання, які він отримав при вивчені інших дисциплін.	**Високий**, що повністю забезпечує вимоги до знань, умінь і навичок, що викладені в робочій програмі дисципліни.
82-89	**B**	**Добре**	Здобувач демонструє гарні знання, добре володіє матеріалом, що відповідає робочій програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні поло-	**Достатній**, що забезпечує Здобувачу самостійне вирішення основних практичних задач.

Сума балів	Значення ЄКТС	Оцінка	Критерій оцінювання	Рівень компетентності
			ження при вирішенні практичних задач, але допускає окремі неточності. Вміє самостійно виправляти допущені помилки, кількість яких є незначною.	
74-81	**C**	**Добре**	Здобувач в загальному добре володіє матеріалом, знає основні положення матеріалу, що відповідають робочій програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та використовує для рішення характерних/типових практичних завдань на професійному рівні. Додаткові питання про можливість використання теоретичних положень для практичного використання викликають ускладнення.	**Достатній**, конкретний рівень, за вивченим матеріалом робочої програми дисципліни.
64-73	**D**	**Задовільно**	Здобувач засвоїв основний теоретичний матеріал, передбачений робочою програмою дисципліни, та розуміє постанову стандартних практичних завдань, має пропозиції щодо напрямку їх вирішень. Розуміє основні положення, що є визначальними в курсі, може вирішувати подібні завдання тим, що розглядались з викладачем, але допускає значну кількість неточностей і грубих помилок, які може усувати за допомогою викладача.	**Середній**, що забезпечує достатньо надійний рівень відтворення основних положень дисципліни.
60-63	**E**	**Достатньо**	Здобувач має певні знання матеріалу, передбаченого робочою програмою, володіє основними положеннями на рівні, який визначається як мінімально допустимий. Правила вирішення практичних завдань з використання м основних теоретичних положень пояснюються з труднощами. Виконання практичних завдань значно формалізовано: є відповідність алгоритму, але відсутнє глибоке розуміння роботи та взаємозв'язків з іншими дисциплінами.	**Середній,** що є мінімально допустимим у всіх складових навчальної дисципліни
35-59	**FX**	**Незадовільно** з можливістю повторного складання екзамену/ заліку	Здобувач може відтворити окремі фрагменти з курсу. Незважаючи на те, що програму навчальної дисципліни Здобувач виконав, працював він пасивно, його відповіді під час практичних заняттях в більшості є невірними, необґрунтованими. Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни у Здобувача відсутні.	**Низький**, не забезпечує практичної реалізації задач, що формуються при вивчені дисципліни.

Сума балів	Значення ЄКТС	Оцінка	Критерій оцінювання	Рівень компетентності
0-34	**F**	**Незадовільно** з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач повністю не виконав вимог робочої програми навчальної дисципліни. Його знання на підсумкових етапах навчання є фрагментарними. Здобувач не допущений до здачі /заліку.	**Незадовільний**, Здобувач не підготовлений до самостійного вирішення задач, які окреслює мета та завдання дисципліни.

6. Засоби діагностики результатів навчання

Поточний контроль: усне опитування, вирішення практичних завдань, виконання завдань самостійної роботи.

Модульний контроль: тестування.

Підсумковий контроль: диференційований залік.

7. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи управління ризиками

Тема 1. Ризик як об'єкт управління

Сутність ризику як економічної категорії. Ризикова ситуація. Економічний ризик. Підприємницький ризик. Суб'єктивна сторона (природа ризику), об'єктивна сторона та суб'єктивно-об'єктивна сторона ризику. Основні риси ризику: суперечливість, альтернативність та невизначеність. Фактори невизначеності. Причини невизначеності.

Фактори виникнення та функції ризику. Контрольовані та неконтрольовані фактори. Невизначені фактори виникнення ризику. Випадкові фактори виникнення ризику. Зовнішні фактори та ризики прямої та непрямої дії. Фактори безпосереднього та опосередкованого впливу. Елементи ризику. Джерела виникнення ризику. Функції ризику: інноваційна, регулятивна, захисна, аналітична, соціальна.

Психологічні передумови прийняття ризикових рішень. Основні аспекти психології управління ризиками. Групи осіб за психологічною готовністю до прийняття ризикових рішень. Психологічні характеристики особи, які впливають на здатність приймати ризикове рішення (типи їх пристосування до середовища).

Класифікація підприємницьких ризиків: за місцем виникнення та характером обліку; за характером наслідків; за стадіями економічного обороту; за економічними наслідками. Шкала ризикових зон. Градація ризикових зон та наслідки ризику.

Практичне заняття 1

Тема 2. Концептуальні засади та інструментарій ризик-менеджменту

Закони і принципи ризик-менеджменту. Загальні та часткові закони управління. Спеціальні закони управління. Основні принципи управління. Принципи ризик-менеджменту (лояльного ставлення до ризиків; прогнозування; страхування; резервування; мінімізації втрат і максимізації доходів). Правила, які використовуються для обґрунтування господарських рішень в умовах ризику.

Методи управління ризиками (юридичні, адміністративні, економічні, соціальні, психологічні, виробничі, науково-прикладні). Підходи до управління ризиками можна згрупувати

як методи мінімізації негативного впливу несприятливих подій (уникнення ризику; скорочення ризику; вирівнювання ризику; передача ризику; прийняття ризику). Методи управління ризиками за співвідношенням часу здійснення керуючих заходів та настання ризикової ситуації. Методи управління ризиками за розташуванням джерела впливу щодо господарюючого суб'єкта. Методи управління ризиками за активністю дій.

Економічні способи мінімізації рівня ризику (здобуття додаткової інформації; диверсифікація; лімітування; страхування). Розподіл ризику. Хеджування. Об'єднання ризиків.

Основні завдання стратегічного ризик-менеджменту. Стратегії ризик-менеджменту. Політика ризик-менеджменту. Форми політик ризик-менеджменту.

Практичне заняття 2

Тема 3. Методологічні основи ризик-менеджменту у фінансовій сфері

Сутність і види фінансових ризиків, сфери їх прояву. Визначення фінансових ризиків у нормативних актах. Класифікація ризиків. Ризик зниження фінансової стійкості (або ризик порушення рівноваги фінансового розвитку) суб'єкта господарювання. Ризик неплатоспроможності (або ризик незбалансованої ліквідності). Інвестиційний ризик. Інфляційний ризик. Відсотковий ризик. Валютний ризик. Депозитний ризик. Кредитний ризик. Ринковий ризик. Податковий ризик. Інноваційний фінансовий ризик.

Фінансові ризики за видами суб'єктів економіки. Фінансові ризики залежно від масштабу об'єкта впливу ризику. Фінансові ризики за видами фінансових відносин. Фінансові ризики за видами наслідків. Фінансові ризики залежно від ключових фінансових характеристик. Фінансові ризики за сукупністю досліджуваних інструментів. Фінансові ризики за джерелами виникнення. Фінансові ризики за характером фінансових наслідків. Фінансові ризики за характером прояву в часі. Фінансові ризики за рівнем ймовірності реалізації. Фінансові ризики за рівнем можливих фінансових втрат. Фінансові ризики за можливістю передбачення. Фінансові ризики за можливістю страхування.

Основні підходи та принципи управління фінансовими ризиками. Загальні і специфічні функції управління фінансовими ризиками. Принципи управління фінансовими ризиками. Фінансовий ризик-менеджмент. Основні методи управління фінансовими ризиками. Етапи процесу управління фінансовими ризиками.

Суб'єкти управління фінансовими ризиками та їх функції. Загальні функції наднаціональних (міжнародних) фінансових організацій у сфері управління фінансовими ризиками. Міжнародні суб'єкти управління фінансовими ризиками.

Практичне заняття 3

Тема 4. Основи оцінки фінансових ризиків

Загальні підходи до кількісної оцінки фінансових ризиків. Якісний аналіз фінансових ризиків. Кількісний аналіз фінансових ризиків. Класична ймовірність (апріорі). Емпірична (статистична) ймовірність. Суб'єктивна ймовірність.

Правила теорії ймовірностей. Правило додавання застосовується до взаємовиключних подій. Правило додавання для взаємоневиключних подій. Правило множення для незалежних подій. Правило множення залежних подій. Розподіл ймовірностей. Функція щільності ймовірностей.

Показники оцінки фінансових ризиків. Ймовірність виникнення збитків. Емпірична шкала рівня ризику залежно від ймовірності втрат у розмірі прибутку. Показники ступеня відхилення. Показників, що відбивають ризик у відносному вираженні (коефіцієнт варіації; коефіцієнт ризику; коефіцієнт покриття ризику; коефіцієнт ризику планових показників). Показник «вартості під ризиком».

Методи застосовуються, які для апроксимації розподілу ймовірностей випадкової величини (параметричний метод; моделювання за історичним даними; метод Монте-Карло; аналіз сценаріїв).

Показник «грошового потоку під ризиком». Показник доходу на капітал з урахуванням

ризику. Показник відношення, відкорегованого на ризик доходу до капіталу (Risk-adjusted return on capital (RAROC)). Показник відношення, відкорегованого на ризик доходу до капіталу з урахуванням ризику (Risk-adjusted return on Risk-adjusted Capital (RARORAC)). Показник економічної вартості збитків.

Історична волатильність. Стрес-тестування.

Врахування ступеня схильності до ризику. Лотерея. Детермінований грошовий еквівалент лотереї. Безумовний грошовий еквівалент. Очікувана грошова оцінка. Основні характеристики функції корисності. Функція корисності Неймана – Моргенштерна.

Практичне заняття 4

Змістовий модуль 2. Практичні засади управління ризиками

Тема 5. Управління кредитним ризиком

Сутність і види кредитного ризику. Виникнення кредитного ризику. Індивідуальний і портфельний кредитні ризики. Джерело індивідуального кредитного ризику. Основні характеристики, які визначають величину кредитного ризику і враховуються при виявленні причин кредитного ризику. Платоспроможність. Кредитоспроможність. Концентрація кредитного ризику.

Методичні підходи до оцінки кредитного ризику позичальника і управління ним. Основні методи управління кредитним ризиком. Оцінка кредитного ризику. Коефіцієнтний аналіз. Експертна рейтингова оцінка. Кредитний скоринг. Моделі, що ґрунтуються на побудові функції розподілу ймовірностей кредитного ризику, визначенні показників ймовірності дефолту, збитків у разі дефолту, загрози в разі дефолту (величини експозиції). Активи банку за рівнем кредитного ризику для розрахунку нормативу достатності капіталу.

Підходи до оцінки кредитного ризику відповідно до угоди Базельского комітету з банківського нагляду «Міжнародна конвергенція вимірювання капіталу і стандартів капіталу: нові підходи» (Базель II). Стандартизований підхід. Підхід на основі внутрішніх рейтингів. Коефіцієнт ймовірності дефолту боржника-фізичної особи. Переваги рейтингу для одержувачів позики. Переваги рейтингу для кредиторів. Методологія проведення рейтингового дослідження заснована на агрегованій уніфікованій структурі ризиків.

Оцінка та управління кредитним ризиком нефінансовими корпораціями. Етапи управління кредитним ризиком підприємств. Етапи управління кредитним ризиком підприємства.

Використання кредитних деривативів у практиці управління кредитним ризиком. Кредитні деривативи. Групи кредитних деривативів залежно від типу інструмента. Основні видів кредитних деривативів. Кредитні дефолтні свопи. Свопи повного повернення. Кредитно-дефолтне боргове зобов’язання. Переваги використання кредитних деривативів порівняно зі звичайним страхуванням кредитів.

Практичне заняття 5

Тема 6. Управління валютним ризиком

Види валютного ризику і фактори його визначення. Валютна операція. Торговельні операції з іноземною валютою. Поточні валютні операції. Валютні операції, пов’язані із рухом капіталу. Фактори, що впливають на формування валютного курсу. Темп інфляції. Стан платіжного балансу. Різниця (паритет) процентних ставок у різних країнах. Функціонування валютних ринків і спекулятивні валютні операції. Використання певної валюти на євроринку і у міжнародних розрахунках. Прискорення або затримка міжнародних платежів. Довіра до валюти на національному і світовому ринках. Валютна політика.

Ризик трансакції. Ризик, що виникає під час перерахунку (конвертації або трансляції) однієї валюти в іншу (трансляційний ризик). Економічний валютний ризик. Валютна позиція.

Методи управління валютним ризиком. Установлення валютних надходжень в однойменній валюті витрат (валютний «метчинг» – currency matching), або навпаки. Використання

валютних «подушок». Синхронізація потоків коштів («Лідс енд легс» – Leads and Lags) Захисні валютні застереження. Закриття відкритої валютної позиції шляхом залучення євровалютних позик. Лімітування. Використання форвардних контрактів. Використання валютних свопів. Своповий контракт. Ринок свопів.

Методи управління валютним ризиком, що ґрунтуються на його хеджуванні. Види хеджування. Хеджування ф'ючерсним контрактом. Ф'ючерсний контракт. Специфікація ф'ючерсного контракту. Професійні учасники ф'ючерсного ринку. Опціон. Моделі визначення ціни (премії) опціонів.

Практичне заняття 6

Тема 7. Управління відсотковим ризиком

Сутність відсоткового ризику і його детермінанти. Ставка рефінансування. Ставка за депозитним сертифікатом «овернайт». Основні фактори впливу на відсоткові ставки. Ризик зміни відсоткової ставки. Відсоткова маржа. Крива відсоткового доходу. Базисний відсотковий ризик. Ризик часового розриву (ризик переоцінки).

Основні методи управління відсотковим ризиком. Принципи управління відсотковим ризиком. Мета управління ризиком відсоткових ставок. Оцінка відсоткового ризику за допомогою відсоткової маржі та відсоткового спреду. Оцінка відсоткового ризику на основі гепаналізу. Групування активів і пасивів банку з виділенням чутливих до зміни відсоткових ставок. Кумулятивний або накопичений геп. Оцінка відсоткового ризику банку на основі аналізу дюрації. Методи управління відсотковим ризиком (регулювання його розміру).

Інструменти хеджування відсоткового ризику. Форвардний контракт (угода) про майбутню відсоткову ставку (FRA). Ф'ючерсний відсотковий контракт (відсотковий ф'ючерс). Хеджування на основі відсоткових ф'ючерсів. Хеджування за допомогою відсоткових опціонів. Опціони одержувачів позики і кредиторів. Ціна виконання позабіржових (банківських) опціонів.

Практичне заняття 7

Тема 8. Управління ринковим ризиком

Ціни та індекси цін фінансових інструментів як об'єкти впливу ринкового ризику. Ринковий ризик. Ринкова ціна на акції та облігації. Фактори, що визначають ціни на акції.

Показники оцінки ринкового ризику для пайових і боргових фінансових інструментів. Волатильність (volatility). Річна волатильність (annualized). Бета-волатильність. Бета-коефіцієнт. CAPM портфель. Особливості використання бета-коефіцієнта. Концепція Value at Risk (ризикова вартість, VaR). Сукупний ризик активу.

Портфельний підхід до управління ринковим ризиком. Ризик портфеля. Залежність розміру ризику від кількості активів у портфелі. Бета-коефіцієнт портфеля активів. Оцінка рівня ризику інвестицій у боргові фінансові інструменти.

Управління портфелем облігацій. Стратегії, що ґрунтуються на прогнозі відсоткових ставок. Стратегії, що ґрунтуються на зсуві кривої прибутковості. Стратегії, що ґрунтуються на спреді прибутковості. Стратегії індивідуального вибору цінних паперів. Технічний аналіз.

Хеджування ринкового ризику. Хеджування ф'ючерсним контрактом. Ф'ючерсний контракт на акції (моноф'ючерс на акції). Ф'ючерсний контракт на фондовий індекс (мультиф'ючерс). Ф'ючерси на облігації. Теоретична або справедлива ціна облігаційного ф'ючерса. Хеджування опціонним контрактом. Види біржових опціонів. Опціон на основі фондового індексу.

Практичне заняття 8

8. Структура навчальної дисципліни

а) для денної форми здобуття освіти

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
Модуль 1						
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи управління ризиками						
Тема 1. Ризик як об'єкт управління	15	2	2	-	-	11
Тема 2. Концептуальні засади та інструментарій ризик-менеджменту	15	2	2	-	-	11
Тема 3. Методологічні основи ризик-менеджменту у фінансовій сфері	15	2	4	-	-	11
Тема 4. Основи оцінки фінансових ризиків	15	2	2	-	-	11
Разом за змістовим модулем 1	**60**	**8**	**8**	**-**	**-**	**44**
Змістовий модуль 2. Практичні засади управління ризиками						
Тема 5. Управління кредитним ризиком	15	2	2	-	-	11
Тема 6. Управління валютним ризиком	15	2	2	-	-	11
Тема 7. Управління відсотковим ризиком	15	2	4	-	-	11
Тема 8. Управління ринковим ризиком	15	2	2	-	-	11
Разом за змістовим модулем 2	**60**	**8**	**8**	**-**	**-**	**44**
Усього годин	**120**	**16**	**16**	**-**	**-**	**88**

б) для заочної форми здобуття освіти

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	заочна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
Модуль 1						
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи управління ризиками						
Тема 1. Ризик як об'єкт управління	15	2	-	-	-	13
Тема 2. Концептуальні засади та інструментарій ризик-менеджменту	15	-	2	-	-	13
Тема 3. Методологічні основи ризик-менеджменту у фінансовій сфері	15	2	2	-	-	11
Тема 4. Основи оцінки фінансових ризиків	15	2	2	-	-	11
Разом за змістовим модулем 1	**60**	**6**	**6**	**-**	**-**	**48**
Змістовий модуль 2. Практичні засади управління ризиками						
Тема 5. Управління кредитним ризиком	15	-	-	-	-	15
Тема 6. Управління валютним ризиком	15	-	-	-	-	15
Тема 7. Управління відсотковим ризиком	15	-	-	-	-	15
Тема 8. Управління ринковим ризиком	15	-	-	-	-	15
Разом за змістовим модулем 2	**60**	**-**	**-**	**-**	**-**	**60**
Усього годин	**120**	**6**	**6**	**-**	**-**	**108**

9. Перелік питань для семінарських занять

Тема заняття та перелік питань	**Кількість годин**	
	для денної форми	для заочної форми
Семінарські заняття не передбачені		

10. Перелік питань для практичних занять

Тема заняття та перелік питань	Кількість годин	
	для денної форми	для заочної форми
Тема 1. Ризик як об'єкт управління Сутність ризику як об'єкту управління. Науково-теоретичні передумови управління ризиками. Класифікаційна система ризиків.	2	-
Тема 2. Концептуальні засади та інструментарій ризик-менеджменту Ризик як невід'ємна складова підприємницької діяльності. Концепції прийнятного ризику, ризик-апетиту та толерантності до ризику. Ментальні пастки, що перешкоджають застосуванню ризик-менеджменту керівниками підприємств.	2	2
Тема 3. Методологічні основи ризик-менеджменту у фінансовій сфері Передумови актуалізації управління фінансовими ризиками. Сутність і види фінансових ризиків, сфери їх прояву. Основні підходи та принципи управління фінансовими ризиками. Суб'єкти управління фінансовими ризиками та їх функції.	2	2
Тема 4. Основи оцінки фінансових ризиків Загальні підходи до кількісної оцінки фінансових ризиків. Показники оцінки фінансових ризиків. Врахування ступеня схильності до ризику. Функція корисності.	2	2
Тема 5. Управління кредитним ризиком Сутність і види кредитного ризику. Методичні підходи до оцінки кредитного ризику одержувача позики і управління ним. Оцінка та управління кредитним ризиком нефінансовими корпораціями. Використання кредитних деривативів у практиці управління кредитним ризиком.	2	-
Тема 6. Управління валютним ризиком Види валютного ризику і фактори його визначення. Методи управління валютним ризиком. Методи управління валютним ризиком на основі хеджування..	2	-
Тема 7. Управління відсотковим ризиком Сутність відсоткового ризику і фактори його визначення. Основні методи управління відсотковим ризиком. Інструменти хеджування відсоткового ризику.	2	-
Тема 8. Управління ринковим ризиком Ціни та індекси цін фінансових інструментів як об'єкти впливу ринкового ризику. Показники оцінки ринкового ризику для пайових і боргових фінансових інструментів. Портфельний підхід до управління ринковим ризиком. Хеджування ринкового ризику.	2	-
Разом	**16**	**6**

11. Перелік питань для лабораторних занять

Тема заняття та перелік питань	Кількість годин	
	для денної форми	для заочної форми
Лабораторні заняття не передбачені		

12. Самостійна робота

Метою самостійної роботи здобувача вищої освіти є набуття навичок критичного аналізу інформації, отриманої з різних джерел, для прийняття обґрунтованих рішень; поглиблення та закріплення теоретичних знань, отриманих на лекціях та практичних заняттях.

Види самостійної роботи здобувача вищої освіти:

– опрацювання лекційного матеріалу;
– підготовка практичних занять;
– опрацювання тем курсу, які виносяться на самостійне вивчення, за списками літератури, рекомендованими в робочій програмі навчальної дисципліни;
– підготовка до виконання модульної контрольної роботи (тестування);
– відвідування консультацій (згідно графіку консультацій кафедри менеджменту і логістики.

Питання для самостійного вивчення здобувачами

№ з/п	Перелік питань	Кількість годин	
		для денної форми	для заочної форми
1	**Тема 1. Ризик як об'єкт управління** Методичні підходи до побудови комплексної системи ризик-менеджменту на підприємстві. Технологія та організація управління ризиками на підприємстві.	11	13
2	**Тема 2. Концептуальні засади та інструментарій ризик-менеджменту** Трансформація концепції управління ризиками: порівняльний аналіз наукових підходів та міжнародних стандартів. Концепція управління та ризик-менеджмент для прогнозування фінансових результатів підприємства.	11	13
3	**Тема 3. Методологічні основи ризик-менеджменту у фінансовій сфері** Аналіз тенденцій розвитку світового фінансового ринку щодо особливостей прояву різних факторів фінансових ризиків сьогодення. Аналіз причини, передумови та наслідки однієї з останніх валютних криз. Аналіз причини, передумови та наслідки однієї з останніх світових системних фінансових криз.	11	11
4	**Тема 4. Основи оцінки фінансових ризиків** Аналіз результатів стрес-тестування НБУ за останні 3 роки та визначення тенденцій ступеня ризикованості банківської системи щодо шокового впливу макроекономічних параметрів. Узагальнення останніх наукових досліджень щодо психологічних аспектів прийняття ризикованих рішень у сфері фінансів.	11	11
5	**Тема 5. Управління кредитним ризиком** Підходи Базельського комітету до вимірювання кредитного ризику. Класифікації рейтингів та рейтингові шкали агенств Moody's Investor Service, Standart & Poor's, Fitch Ratings. Які українські компанії оцінюються за цими рейтингами, які основні чинники (екзогенні або ендогенні) вплинули на зміну рейтингу одного з цих підприємств?	11	15
6	**Тема 6. Управління валютним ризиком** Хеджування валютного ризику. Методи аналізу валютних	11	15

№ з/п	Перелік питань	Кількість годин	
		для денної форми	для заочної форми
	ризиків. Характеристика методів управління валютним ризиком. Особливості управління валютними ризиками суб'єктів господарювання і комерційних банків на сучасному етапі ринкових перетворень в Україні.		
7	**Тема 7. Управління відсотковим ризиком** Методика розрахунку відсоткового ризику на основі геп аналізу. Методика розрахунку відсоткового ризику на основі дюрації. Оцінка відсоткового ризику на основі VaR методу. Методи вимірювання відсоткового ризику у США.	11	15
8	**Тема 8. Управління ринковим ризиком** Індекс ПФТС (український біржовий (фондовий) індекс), як основний індикатор стану ринку цінних паперів в Україні. Індекс Доу Джонса (DJIA) та чинники, що його визначають.	11	15
	Разом	**88**	**108**

13. Індивідуальне завдання

Не передбачено планом.

14. Методи навчання

При викладанні дисципліни застосовуються словесні, наочні та практичні методи навчання.

Словесні та наочні методи навчання використовуються під час лекцій, практичних занять, індивідуальних та групових консультацій – при здійсненні здобувачами самостійної роботи та виконанні індивідуальних завдань.

Під час проведення лекцій та практичних занять використовуються такі словесні методи як розповідь і пояснення.

До числа наочних методів, які застосовуються при викладанні дисципліни, належать: ілюстрація, демонстрація.

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення дисципліни:

– апаратне забезпечення: персональні комп'ютери та ноутбуки, мережеве обладнання розміщене в комп'ютерних лабораторіях Університету:

– операційні системи: Windows, macOS;

– прикладне програмне забезпечення: набір програм для роботи з офісними завданнями Microsoft Office (MS Word, MS PowerPoint).

Методи навчання, які дозволяють формувати soft skills:

– кейс-метод (Case Study): використання реальних або змодельованих ситуацій, коли студентам необхідно проаналізувати проблему, ідентифікувати ризики, розробити стратегії реагування та обґрунтувати своє рішення.;

– ділові та рольові ігри: студенти виконують ролі різних учасників процесу ризик-менеджменту (наприклад, фінансовий аналітик, менеджер з ризиків, керівник проєкту), що дозволяє їм «прожити» ситуацію тощо;

– дебати та дискусії: організація обговорень на суперечливі теми, пов'язані з ризик-менеджментом.

15. Методи контролю

Поточний контроль успішності засвоєння здобувачами навчального матеріалу може здійснюватися шляхом опитування й оцінювання знань студентів під час практичних занять, виконання практичних завдань. Вибір конкретних форм і методів поточного контролю знань студентів залежить від викладача і доводиться до їхнього відома на першому занятті.

Модульний контроль є частиною поточного контролю і має на меті перевірку засвоєння студентом певної сукупності знань та вмінь, що формують відповідний модуль. Він реалізується шляхом проведення спеціальних контрольних заходів (у формі тестування), проводиться наприкінці кожного змістового модулю за рахунок аудиторних занять.

Підсумковий контроль здійснюється у формі семестрового диференційованого заліку.

16. Розподіл балів, які отримують студенти

Схема нарахування балів* для денної форми здобуття освіти з навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент» за видами робіт

Види робіт/контролю	**Перелік тем**							
	Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8
	Практичне заняття							
	1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**
Усне опитування	1	1	1	1	1	1	1	1
Виконання практичних завдань	3	3	3	3	3	3	3	3
Модульний контроль (тестування)				7				7
Виконання завдань самостійної роботи	3	3	3	3	3	3	3	3
Всього за темами	7	7	7	14	7	7	7	14
Диференційований залік	30							
Всього за результатами вивчення навчальної дисципліни	100							

* В таблиці вказана максимальна кількість балів, які можна набрати за видами робіт

Схема нарахування балів* для заочної форми здобуття освіти з навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент» за видами робіт

Види робіт/контролю	**Перелік тем**							
	Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8
	Практичне заняття							
		1	**2**	**3**				
Усне опитування		1	1	1				
Виконання практичних завдань		3	3	3				
Модульний контроль (тестування)				17				17

Виконання завдань самостійної роботи	3	3	3	3	3	3	3	3
Всього за темами	3	7	7	24	3	3	3	20
Диференційований залік	30							
Всього за результатами вивчення навчальної дисципліни	100							

* В таблиці вказана максимальна кількість балів, які можна набрати за видами робіт

Шкала та критерії оцінювання відповіді за результатами усного опитування

Бали для денної форми здобуття освіти	**Бали для заочної форми здобуття освіти**	**Критерії оцінювання**
1	1	Питання розкрито повністю, що свідчить про відмінне засвоєння матеріалу відповідно вказаних програмних результатів навчання. Здобувач вільно володіє науково-понятійним апаратом.
0,5	0,5	Механічне відтворення матеріалу з деякими помилками, неточності у використанні науково-понятійного апарату.
0	0	Відсутність відповіді на теоретичне питання, що не дає можливість оцінити формування компетентностей та отримання програмних результатів навчання у здобувача вищої освіти.

Шкала та критерії оцінювання виконання практичних завдань

Бали для денної форми здобуття освіти	**Бали для заочної форми здобуття освіти**	**Критерії оцінювання**
3	3	Виконано завдання практичної роботи в повному обсязі, належним чином оформлено висновки, в яких відображено здатність до практичного застосування отриманих знань.
1,5	1,5	Виконано завдання практичної роботи із несуттєвими помилками або не в повному обсязі, оформлено висновки, які частково розкривають практичне завдання.
0	0	Не виконано практичну роботу або виконано із суттєвими помилками.

Шкала та критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти за результатами складання модульного контролю

№	Завдання	Бали для денної форми здобуття освіти	Бали для заочної форми здобуття освіти	Критерії оцінювання
1	Тестування	0-7	0-17	Кожна правильна відповідь за кожним модулем оцінюється у фіксовану кількість балів (0,28×25=7 або 0,34×50=17), правильність відповідей перевіряється відповідно до ключа тестів.

Шкала та критерії оцінювання виконання завдань самостійної роботи

Бали для денної форми здобуття освіти	Бали для заочної форми здобуття освіти	Критерії оцінювання
3	3	Виконання завдань самостійної роботи здійснене у повному обсязі, не містить помилок, що дає можливість оцінити формування компетентностей та отримання програмних результатів навчання у здобувача вищої освіти на високому рівні.
1,5	1,5	Виконання завдань самостійної роботи здійснене у повному обсязі, містить помилки та неточності, що дає можливість оцінити рівень формування компетентностей та отримання програмних результатів навчання у здобувача вищої освіти як достатній.
0	0	Завдання самостійної роботи не виконано та/або результати не відповідають поставленим завданням та/або завдання виконано із суттєвими помилками.

Шкала та критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти за результатами складання диференційованого заліку у формі тестування

№	Завдання	Бали	Критерії оцінювання
1	Тестування	0-30	Кожна правильна відповідь оцінюється у фіксовану кількість балів (0,5×60=30), правильність відповідей перевіряється відповідно до ключа тестів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

100-бальна рейтингова система оцінювання	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою для екзамену, диференційованого заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	**A** – відмінно	**5** – відмінно
82 – 89	**B** – дуже добре	**4** – добре
74 – 81	**C** – добре	
64 – 73	**D** – задовільно	**3** – задовільно
60 – 63	**E** – достатньо	
35 – 59	**FX** – незадовільно з можливістю повторного складання	**2 –** незадовільно
0 – 34	**F** – незадовільно з обов’язковим	

Правила модульно-рейтингового оцінювання знань

Загальна трудомісткість дисципліни – 100 балів, із них на поточний контроль відведено 70 балів відведено на поточний контроль, а 30 балів – на підсумковий.

1. Поточний контроль. Бали, отримані впродовж семестру, за видами навчальної діяльності розподіляються наступним чином:

– робота на практичних заняттях (усні відповіді, виконання практичних завдань, модульний контроль), а в разі їх пропусків з поважної причини – індивідуальні співбесіди на консультаціях за темами відповідних занять.

Присутність на лекціях або практичних заняттях не оцінюється в балах. Пропуски занять підлягають обов'язковому відпрацюванню в індивідуальному порядку під час консультацій. Пропущене заняття має бути відпрацьоване впродовж двох наступних тижнів. При тривалій відсутності здобувача на заняттях з поважної причини встановлюється індивідуальний графік відпрацювання пропусків, але не пізніше початку екзаменаційної сесії.

2. Підсумковий контроль. Підсумковим контролем є диференційований залік. Здійснюється відповідно до вимог «Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка».

18. Рекомендована література

Базова

1. Боровик М. В. Ризик-менеджмент: конспект лекцій для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – Менеджмент. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. 63 с.

2. Гуріна О. В., Корнєва Н. О. Управління фінансовими ризиками: навчальний посібник. Миколаїв: видавець Румянцева Г.В., 2022. 359 с.

3. Долінський Л. Фінансовий ризик-менеджмент. Навчально-методичний посібник. Київ: НаУКМА, 2022. 132 с.

4. Калініченко З. Д. Ризик-менеджмент: навчальний посібник. Дніпро: ДДУВС, 2021. 224 с.

5. Кібік О., Слободянюк О., Кузнецова Л. Ризик-менеджмент: навч.-метод. посібник / Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». Одеса: Фенікс, 2024. 84 с.

6. Кондратюк О. І. Управління ризиками: навч. посіб. Київ: Держ. торг.-екон. ун-т, 2025. 304 с.

7. Кущик А. П. Управління ризиками: навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» освітньо-професійної програми «Фінанси і кредит». Запоріжжя: ЗНУ, 2024.119 с.

8. Мороз В., Мороз С., Бука І. Управління ризиками / Risk management: studying manual. Львів: Новий світ-2000. 2026. 142 с.

9. Савчук В. Ризик-менеджмент: навч. посіб. Київ: Лабораторія, 2024. 304 с.

10. Старостіна А. О. Ризик-менеджмент: навчальний посібник. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2024. 200 с.

Допоміжна

1. Бугріменко Р. М., Смірнова П. В. Ризикологія: навч. посіб. Харків: ТОВ «Видавництво «Форт», 2022. 148 с.

2. Ігнашкіна Т. Б., Гончарук О. В., Найдовська А. О. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків. Частина 2: навчальний посібник. Дніпро: Україн. держ. ун-т науки і технол., 2023. 114 с.

3. Карпенко Ю. В., Животенко В. О., Логвин М. М. Управління репутаційними ризиками готельного бізнесу в цифровому середовищі. Успіхи і досягнення у науці. 2026. № 4 (26). С. 1372-1385. URL: https://reposit.nupp.edu.ua/item/77306

4. Карпенко Ю. В., Животенко В. О., Логвин М. М. Управління ризиками овертуризму в парадигмі сталого розвитку історичних міст. Національні інтереси України. 2026. № 5 (22). С. 2314-2328. URL: https://reposit.nupp.edu.ua/item/77658

5. Кифяк В. І., Кобеля З. І. Обґрунтування економічних рішень і оцінювання ризиків: посібник-практикум. Чернівці: Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 192 с.

6. Полінкевич О. М., Волинець І. Г. Обґрунтування управлінських рішень та оцінювання ризиків: навч. посіб. Луцьк: ВежаДрук, 2023. 364 с.

7. Carmichael D. G. Risk and Systems: With Applications in Infrastructure Project Management. New York & Philadelphia. Taylor & Francis, 2023. 190 p.

8. Gogfrey P. C. Strategic Risk Management: New Tools for Competitive Advantage in an Uncertain Age. Oakland: Berrett-Koehler Publishers, 2020. 288 p.

9. Supply Chain Risk Management: How to Design and Manage Resilient Supply Chains. New York: Kogan page, 2023. 680 p.

10. Vasylieva N., Savenko O., Karpenko Y., Pobihun S. & Momot V. Risk Management in International Business: Strategic Approaches and Tools. Hamdan, A. (eds.) Integrating Artificial Intelligence, Security for Environmental and Business Sustainability. Studies in Systems, Decision and Control, vol. 608. Springer, Cham. 2025. Pp. 285–294.

19. Інтернет-ресурси

1. Сторінка курсу «Ризик-менеджмент» на платформі Moodle. URL: https://dist.nupp.edu.ua/course/view.php?id=7980
2. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України URL: https://minfin.com.ua
3. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України URL: https://stat.gov.ua
4. Офіційний веб-сайт Національного банку України URL: http://www.bank.gov.ua
5. Офіційний веб-сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України URL: http://www.niss.gov.ua
6. Офіційний веб-сайт Національного порталу відкритих даних URL: http://www.data.gov.ua/